#GWYLIGARU

DATHLU'R FLWYDDYN NEWYDD!

DATHLWCH Y FLWYDDYN NEWYDD GYDA MENTER IAITH RHONDDA CYNON TAF! DYSGWCH AM HEN ARFERION A GWNEWCH EICH CALENNIG A MARI LWYD BACH EICH HUN!

CELEBRATE THE NEW YEAR WITH MENTER IAITH RHONDDA CYNON TAF! LEARN ABOUT WELSH NEW YEAR CUSTOMS AND MAKE YOUR OWN LITTLE MARI LWYD AND CALENNIG!

MARI LWYD

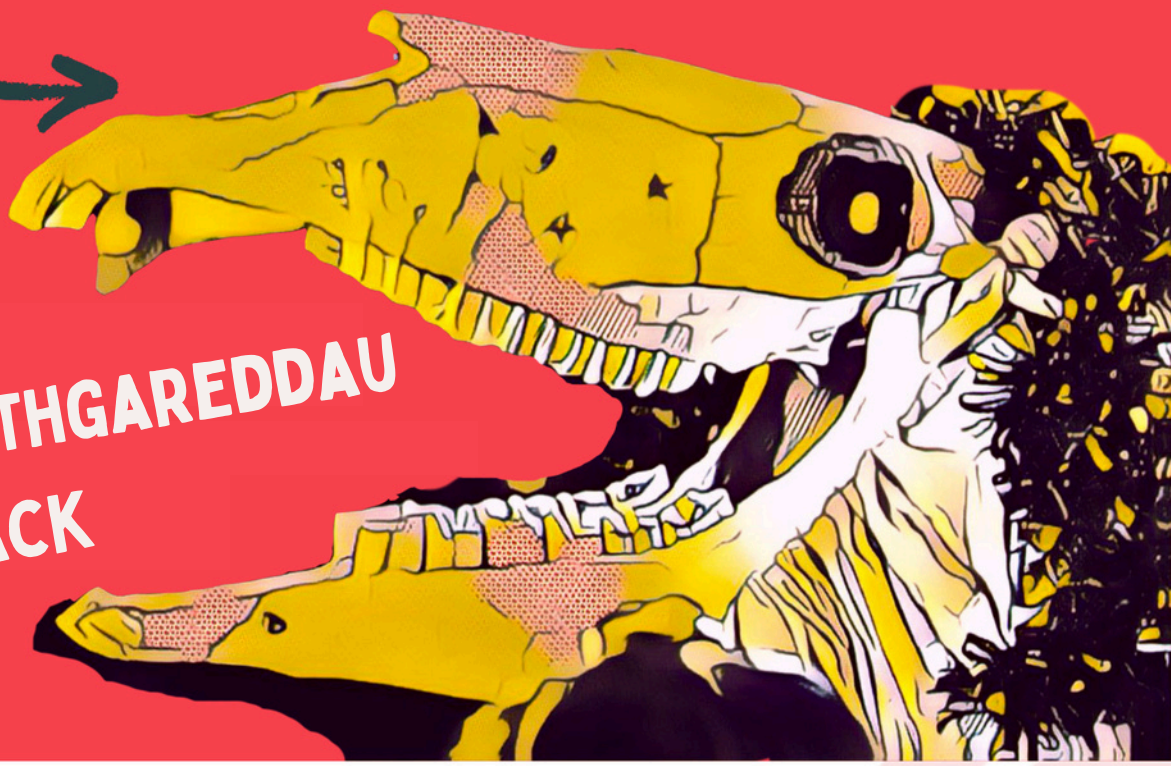

PECYN GWEITHGAREDDAU
ACTIVITY PACK

BLWYDDYN NEWYDD DDA!

HAPPY NEW YEAR!

CALENNIG

Lluniau: Amgueddfa Cymru. Trwy Gasgliad y Werin Cymru

YDYCH CHI'N GYFARWYDD Â HEN DRADDODIAD CYMRAEG Y FLWYDDYN NEWYDD - CALENNIG?

ARE YOU FAMILIAR WITH THE OLD WELSH NEW YEARS TRADITION – CALENNIG?

CALENNIG

MAE DYDD CALAN BOB AMSER WEDI BOD YN BWYSIG YNG NGHALENDR CYMRU A BYDDAI PLANT YN DRADDODIADOL YN MYND O AMGYLCH YR ARDAL YN CANU DYMUNIADAU DA AR GYFER Y FLWYDDYN NEWYDD CYN CANOL DYDD. BYDDENT FEL ARFER YN CARIO AFAL WEDI'I ADDURNO I GYNRYCHIOLI LWC DDA. BYDDAI TAIR FFON YN FFURFIO COESAU AR GYFER YR AFAL GYDA CHNAU A DAIL BYTHWYRDD YN CAEL EU GWTHIO I'R CNAWD. BYDDAI'R AFAL WEDYN YN CAEL EI ARDDANGOS NAILL AI YN Y CARTREF NEU EI ROI FEL ANRHEG LWC DDA.

NEW YEARS DAY HAS ALWAYS BEEN IMPORTANT IN THE WELSH CALENDAR AND CHILDREN WOULD TRADITIONALLY GO ABOUT THE LOCALITY SINGING GOOD WISHES FOR THE NEW YEAR BEFORE MID-DAY. THEY WOULD USUALLY CARRY A DECORATED APPLE TO REPRESENT GOOD LUCK. THREE STICKS WOULD FORM LEGS FOR THE APPLE WITH NUTS AND EVERGREEN LEAVES PUSHED INTO THE FLESH. THE APPLE WOULD THEN BE DISPLAYED IN EITHER THE HOME OR GIVEN AS A GOOD LUCK PRESENT.

BYDDAI GAN BOB ARDAL EI CHÂN EI HUN, ER ENGHRAIFFT:

EACH LOCALITY WOULD HAVE ITS OWN SONG, FOR EXAMPLE:

CALENNIG

https://youtu.be/ansvP-F0C4Q

BLWYDDYN NEWYDD DDA I CHI

A HAPPY NEW YEAR TO YOU

AC I BAWB SYDD YN Y TŶ

AND TO EVERYONE IN THE HOUSE

DYMA FY NYMUNIAD I

THIS IS MY WISH

BLWYDDYN NEWYDD DDA I CHI

A HAPPY NEW YEAR TO YOU

BETH AM WNEUD EICH CALENNIG EICH HUN?
MAKE YOUR OWN CALENNIG!

Prosiect MEDRAU SKILL SHARING

BYDD EISIAU: AFAL NEU OREN, CLOFS, BRIGAU, CELYN AC IORWG.

YOU WILL NEED: APPLE OR ORANGE, CLOVES, TWIGS, HOLLY AND IVY.

ADDURNWCH EICH AFAL NEU OREN GYDA `R CLOFS. DEFNYDDIWCH 3 BRIGYN I GREU TRYBEDD. ADDURNWCH GYDA`CH DAIL BYTHWYRDD.

DECORATE YOUR APPLE OR ORANGE WITH CLOVES. USE 3 TWIGS TO MAKE A TRIPOD. DECORATE WITH YOUR EVERGREEN LEAVES.

https://youtu.be/zoI1g2kjaWw

Llun: Amgueddfa Cymru. Trwy Gasgliad y Werin Cymru

Y FARI LWYD

https://youtu.be/G_xFo6Hifzk

WEL, DYMA NI'N DYWAD,
GYFEILLION DINIWAD,
I OFYN OS CAWN GENNAD,
I GANU.

CÂN Y FARI LWYD / THE MARI LWYD SONG
https://youtu.be/ve8prUpSbMo

YDYCH CHI WEDI CLYWED AM DRADDODIAD Y MARI LWYD? BYDDAI PARTI O DDYNION YN CARIO PENGLOG CEFFYL WEDI EI ADDURNO GYDA RHUBANAU LLIWGAR A CHLYCHAU O DY I DY, A CHYNNAL GORNEST O GANU PENILLION NEU BWNCO ER MWYN CAEL MYNEDIAD I'R TY!

HAVE YOU HEARD ABOUT THE TRADITION OF THE MARI LWYD? A PARTY OF MEN WOULD CARRY A HORSE`S SKULL DECORATED WITH COLORFUL RIBBONS AND BELLS FROM HOUSE TO HOUSE, AND WOULD HOLD A VERSE SINGING COMPETITION TO GAIN ENTRY TO THE HOUSE!

DYSGWCH FWY AM Y TRADDODIAD A GWNEWCH EICH MARI LWYD BACH EICH HUN!

LEARN MORE ABOUT THE TRADITION AND MAKE YOUR OWN LITTLE MARI LWYD!

https://youtu.be/dfQaoyJhvgM

Prosiect MEDRAU

Y Fari Lwyd...

- ydy'r enw ar y traddodiad Cymreig o arwain penglog ceffyl wedi'i addurno o ddrws i ddrws adeg y Nadolig a'r Flwyddyn Newydd.

- Mae'r fintai (grŵp) sy'n tywys y Fari yn ymgynnull tu allan i ddrws tŷ neu dafarn ac mae gornest 'pwnco' (canu cyfres o benillion traddodiadol) yn cychwyn rhwng y fintai a'r rhai tu mewn i'r tŷ - tebyg i 'rap battle' Cymreig!

- Mae disgwyl i'r fintai ennill yr ornest er mwyn cael mynd mewn i'r tŷ neu dafarn a chael cacennau, diod ac os yn lwcus, arian!

- Mae'r ddau grŵp yn canu am yn ail ar yr un dôn ac yn cyfuno penillion traddodiadol gyda rhai newydd, a llawer o dynnu coes!

MENTRAU IAITH

cered
MENTER IAITH CEREDIGION

Y Fari Lwyd...

is the name of the Welsh tradition of guiding a decorated horse's skull from door to door around Christmas and the New Year.

The mintai (group) that guides the Mari assemble outside the house or pub and sing a series of traditional verses. In no time at all a "pwnco" duel begins between the mintai and the residents of the house or pub - like a Welsh rap battle!

It is expected that the Mari's mintai wins the duel and enter the house or pub and be given cake, drink and possibly money!

Both parties sing the same tune back and forth and mix traditional verses with new ones, with a fair share of teasing!

MENTRAU IAITH

MENTER GWR

cered

MENTER IAITH CEREDIGION

Y Fari Lwyd - geirfa

Traddodiad	Tradition
Penglog	Skull
Addurno	Decorate
Mintai	Group/Party
Ymgynnull	Assemble
Gornest	Duel/Contest
Pwnco	Poetry battle
Tôn	Tone / tune

MENTRAU IAITH

Y Fari Lwyd

M	O	G	R	T	D	Y	W	L	I	R	A	F	Y
I	N	L	Y	N	G	I	A	D	I	T	D	C	I
N	A	G	N	O	T	N	T	L	Y	R	A	D	R
T	D	F	O	C	U	S	I	L	P	N	I	L	N
A	O	G	U	I	E	I	O	U	G	R	D	M	O
I	O	O	N	N	Y	I	I	N	O	E	O	P	Y
D	G	W	R	L	G	R	A	N	R	O	D	W	G
T	U	O	I	G	W	E	D	Y	G	N	D	N	I
O	G	N	G	O	A	A	P	G	O	R	A	C	E
N	Y	A	F	N	N	N	Y	M	L	U	R	O	R
T	A	R	Y	U	N	D	L	Y	G	D	T	I	M
O	O	A	M	T	O	S	A	S	N	D	L	D	Y
G	A	G	O	A	D	C	G	O	E	A	N	Y	C
N	D	G	U	D	D	C	I	D	P	D	N	R	N

Wyt ti'n gallu darganfod y geiriau yma?

Can you find these words?

- Y Fari Lwyd
- Cymreig
- Traddodiad
- Penglog
- Addurno
- Mintai
- Ymgynnull
- Gornest
- Pwnco
- Tôn

MENTRAU IAITH

Pwnco - penillion

Enghraifft o bennill Pwnco:

Wel dyma ni'n dwad,
gyfeillion diniwad, x2
I ofyn am gennad x3
I ganu.

Ma'r Fari Lwyd yma'n
llawn sêr a rhubana x2
Ma'n werth i roi gola x3
I'w gwelad.

MENTRAU IAITH

Pwnco - penillion

Enghraifft o bennill Pwnco:
Example of a Pwnco verse:

Wel dyma ni'n dwad,
gyfeillion diniwad, x2
I ofyn am gennad x3
I ganu.

Ma'r Fari Lwyd yma'n
llawn sêr a rhubana x2
Ma'n werth i roi gola x3
I'w gwelad.

Well gentle friends
here we come x2
To ask may we have leave x3
to sing.

The Mari Lwyd is here
covered in stars and ribbons x2
Turn on the light x3
She's a sight to be seen.

MENTRAU IAITH

Beth am liwio ac addurno'r
Fari Lwyd dy hun?

MENTRAU IAITH

hunaniaith

Beth am greu penglog bach dy hun?

Pen

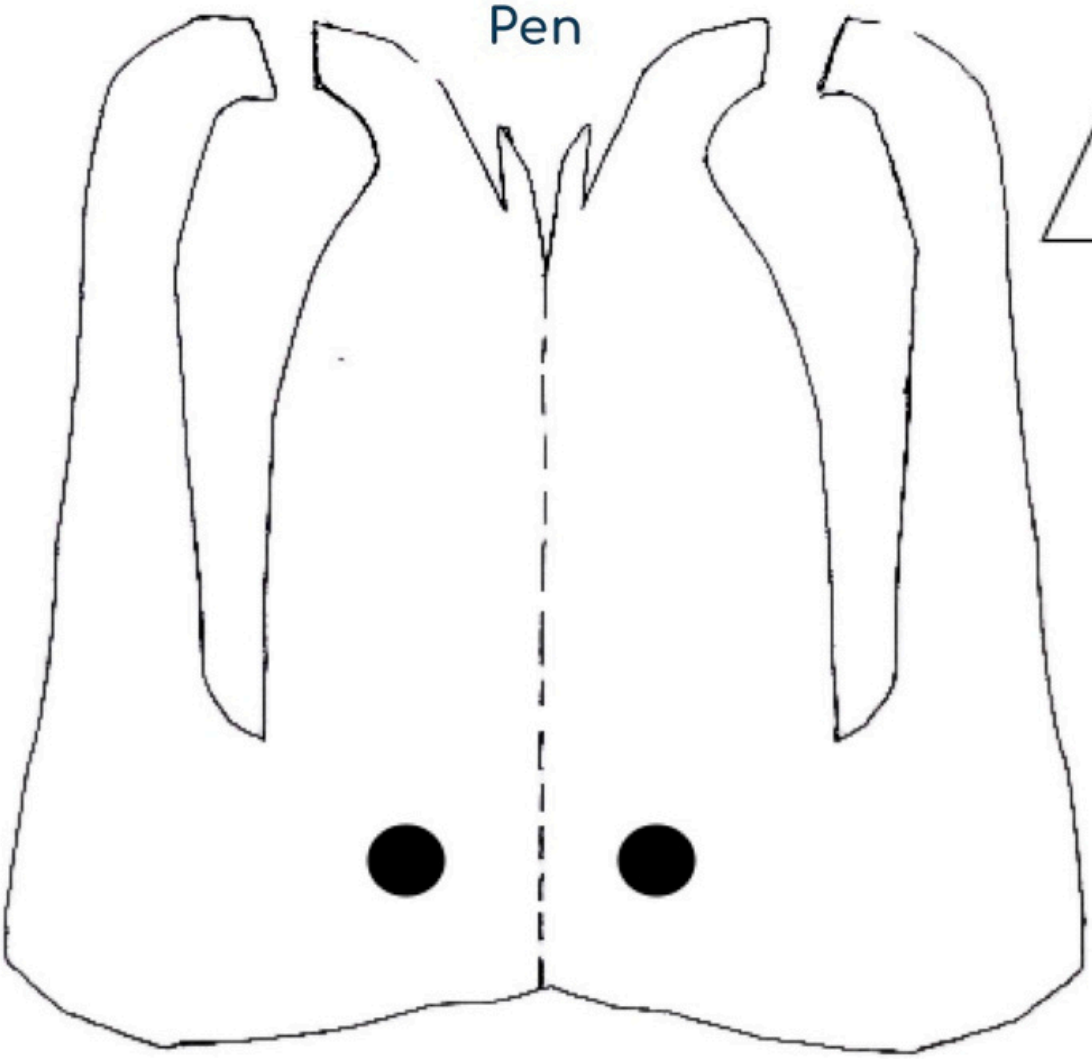

Clustiau

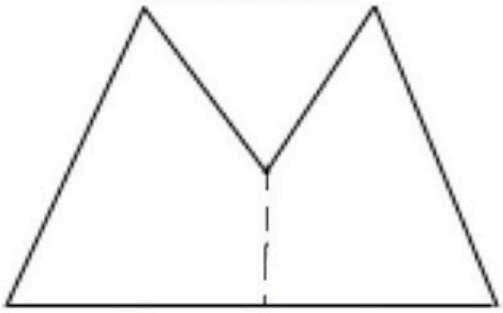

Rhubannau

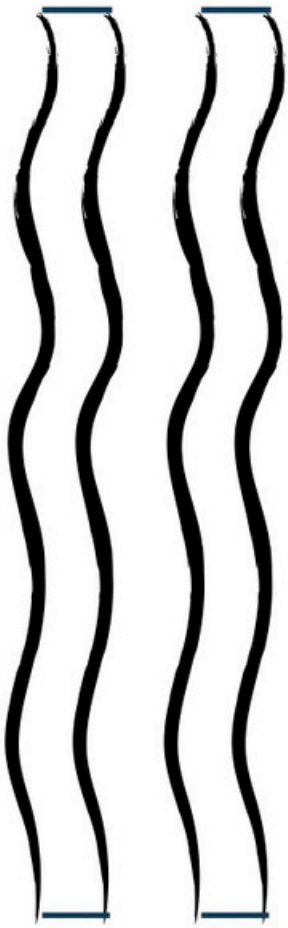

Cyfarwyddiadau / Instructions

- Addurna'r pen yna torri ar hyd y llinellau du / Decorate the head and cut alond the black lines
- Plygu ar hyd y linell dotiog / fold along the dotted line
- Torri'r clustiau a gludo ar ei ben / cut out the ears and stick on the head
- Gosod ffon lolipop neu welltyn ar waelod y pen rhwng y ddau bapur / Place a lollypop stick or straw on the bottom between the 2 sides of paper
- Gludo'r 2 ochr at ei gilydd / glue both sides together
- Lliwio, torri a gludo'r rhubannau i'r pen fel gwallt / colour, cut and glue the ribbons on the head

MENTRAU IAITH